

Výroční zpráva

Ústředního archivu zeměměřictví a katastru (ÚAZK)

za rok 2022

Sídlo archivu: Pod Sídlištěm 1800/9, 182 11 Praha 8 – Kobylisy
telefon 284 041 681 (ředitel archivu)
e-mail miroslav.kronus@cuzk.cz

Zřizovatel archivu: Zeměměřický úřad. Od 1. 1. 2022 ÚAZK začleněn jako odbor
Zeměměřické sekce Zeměměřického úřadu.

Akreditace: ÚAZK je archivem akreditovaným pro výkon působnosti veřejného
specializovaného archivu.

ředitel archivu:	RNDr. Miroslav Kronus
Systemizovaný stav pracovníků:	13
Skutečný stav pracovníků:	13
Funkční zařazení pracovníků:	1 ředitel odboru 2 vedoucí oddělení 6 archivářů 1 programátor 1 správce IKT 2 operátoři IKT

Organizační změna

Do 31. prosince 2021 byl ÚAZK v organizační struktuře Zeměměřického úřadu samostatným oddělením. Od 1. ledna 2022 se stal odborem rozděleným na dvě oddělení – Oddělení historického archivu a badatelny a Oddělení digitálního archivu zeměměřictví a katastru.

Přejímání archiválií

Dalšími přejímkami mapového materiálu od katastrálních úřadů pro Plzeňský kraj, Ústecký kraj, Zlínský kraj, hlavní město Prahu, Jihomoravský kraj a Středočeský kraj byl úspěšně realizován „Metodický a organizační pokyn ČÚZK pro předání operátu pozemkového katastru do Ústředního archivu zeměměřictví a katastru“ ze dne 24. května 2021, č. j. ČÚZK-05522/2021. Organizačně náročná akce byla dokončena ve stanoveném termínu a všem katastrálním úřadům a katastrálním pracovištím patří poděkování za bezchybnou součinnost.

Zároveň pokračuje spolupráce s těmi katastrálními úřady, které za dobu používání map nepořídily jejich skeny – ty jsou nyní v případě potřeby na žádost katastrálních úřadů vyhotovovány v ÚAZK a předávány katastrálním pracovištím.

Vedle katastrálních map přejímal ÚAZK i další archiválie, z nichž část opět tvořily dary. V roce 2022 obohatili mapové sbírky nebo archivní knihovnu tito dárci: Mgr. Martin Buchlovský, doc. Ing. Lubor Hruška, Ph.D., Mgr. Michal Jakl, Ing. Marie Najmanová, RNDr. Jana Pressová, Ing. Jan Ratiborský, CSc., doc. PhDr. Mireia Ryšková, Th.D., Ladislav Řehák, Ing. Petr Skála, prom. fil. a hist. Irena Švehlová, PhDr. Jan B. Uhlíř, Ph.D., PhDr. Michal Wanner, Ph.D. Všem dárcům děkujeme.

Evidence do Národního archivního dědictví

Nově převzaté archiválie jsou nejprve rozříděny podle příslušnosti k jednotlivým fondům a sbírkám. Následně jsou prostřednictvím Národního archivního portálu zapsány do celostátní evidence Národního archivního dědictví PEvA II. Část přírůstků je dále zpracována do databáze ProArchiv a fyzicky vřazena do struktury fondu nebo sbírky. Ostatní jsou uloženy do nezpracovaného materiálu k inventarizaci pozdější.

Zpracování archiválií

Hlavní změnou v této oblasti byl přechod od databázového systému vyvinutého speciálně pro potřeby mapového archivu na obecný systém ProArchiv17 NZP, tedy na systém vyhovující novým Základním pravidlům pro zpracování archiválií. Ve spolupráci s dodavatelem (BACH systems) byla po rozsáhlých přípravách provedena testovací a nakonec i úspěšná ostrá migrace dat ze starého do nového systému. Starý systém byl poté ukončen a všechny další činnosti už budou prováděny v systému novém.

V průběhu roku práce postoupily například v písemném operátu stabilního katastru a ve Sbírce kartografických děl pro školy a veřejnost po roce 1850. Dokončen byl soupis historických tiskopisů a formulářů používaných při astronomických měřeních, triangulaci, nivelaci a fotogrammetrii. Do databáze byl vložen soupis Sbírky fotografií. Ta byla navíc naskenována a náhledy na jednotlivé fotografie jsou postupně publikovány.

Obr. 1 Ukázka ze Sbírky fotografií (měřická četa v zámeckém parku ve Smiřicích nad Labem)

Pozornost je trvale věnována i oborové knihovně, která soustřeďuje publikace a periodika z geodézie, kartografie a katastru a nově jsou do ní zařazovány i publikace, které archivu předávají autoři prací významně čerpajících z archivních materiálů ÚAZK.

Po konsolidaci nového pořádacího systému ProArchiv17 NZP a po nutném seznámení všech archivářů s jeho možnostmi i nároky počítáme jak s dalším pokračováním prací v rozpracovaných fondech a sbírkách, tak i s postupnou zpětnou reinventarizací jednotek již dříve zpracovaných, aby se nakonec dosáhlo pokud možno jednotného zpracování v celém rozsahu archivu.

Skenování archiválií

Na velkoplošných skenerech pokračovalo systematické skenování mapových podkladů – originálních map stabilního katastru Moravy, map ze Sbírkky kartografických děl pro školy a veřejnost po roce 1850 a map pozemkového katastru. Vedle toho jsme spustili i systematické skenování nemapového materiálu, konkrétně fondu Katastrální a měřické předpisy a technické předpisy pro geodetické a kartografické práce a Sbírkky fotografií.

Celkem bylo v průběhu roku vyhotoveno 31 411 rastrových kopií map a 3130 kopií nemapového materiálu. Podle potřeby byly skenovány i další různorodé archiválie na základě momentálních požadavků badatelů, tyto nahodile vyhotovené skeny ale do celkového počtu naskenovaného materiálu zahrnuty nejsou.

Obr. 2 Skenování archiválií

Zpřístupnění archiválií

Dálkový přístup k archiváliím ÚAZK je nadále zajištěn dvěma samostatnými aplikacemi. Aplikace Archiv (<https://ags.cuzk.cz/archiv/>) umožňuje vyhledávat nad podkladovou mapou mapové archiválie i letecké měřické snímky. Aplikace Vademecum ÚAZK (<https://uazk.cuzk.cz/vademecum/>) umožňuje postupně procházet strukturou archivu, případně hledat záznamy o archiváliích za pomoci jednoduchých dotazů do databáze. Skeny vybraných archiválií si po jejich prohlédnutí v aplikaci Archiv může badatel objednat prostřednictvím e-shopu na Geoportálu ČÚZK (<https://geoportal.cuzk.cz/>).

Aplikace **Archiv** prošla v roce 2022 vývojem na několika úrovních. Při běžném používání se výrazně snížilo množství přenesených dat a aplikace funguje rychleji. Uživatelské prostředí bylo upraveno, aby uživatelům nabídlo větší komfort při prohlížení archivních map, zejména

na mobilních zařízeních. Pro nové uživatele byla připravena instruktážní videa přímo v aplikaci, mohou se tak snadno seznámit s klíčovými funkcemi. K dispozici je také nový obsah – Generální mapy třetího vojenského mapování 1 : 200 000 v mnoha postupných vydáních v rozsahu let 1891 až 1955. Režim pro prohlížení historických leteckých měřických snímků byl rozšířen o snímky z dalších 6 let.

Obr. 3 Výřez z Generální mapy třetího vojenského mapování 1 : 200 000, vydání z roku 1938

Pro budoucí publikování v aplikaci Archiv bylo za pomoci speciálně vyvinutého SW vyhotoveno 1007 spojených a georeferencovaných map původních katastrálních území z originálních map stabilního katastru Čech. Finálním výsledkem bude badatelsky mimořádně atraktivní celková bezešvá a georeferencovaná mapa stabilního katastru celých Čech. Na počátku realizace se vyskytly potíže s příliš vysokým počtem identifikovaných bodů na katastrálních hranicích, což neúměrně zvýšilo potřebu ruční práce operátorů. Počty spojených map tak přibývaly pomaleji, než jsme očekávali. Danou problematiku řešíme s dodavatelem technologie automatizované detekce hraničních bodů.

Aplikace **Vademecum** publikuje data z databáze ProArchiv. Z důvodu přechodu na datově mnohem komplexnější ProArchiv17 NZP (viz Zpracování archiválií) bude nutné vyvinout Vademecum nové. Tomu se budeme věnovat ve spolupráci s dodavatelem v příštím roce. Do té doby uvidí uživatel Vademecum původní, které pouze nebude průběžně aktualizované o nová data z archivního zpracování.

Vedle dálkového přístupu k archiváliím je badatelům k dispozici nahlížení do archiválií v badatelně archivu, kde bylo v průběhu roku uskutečněno 129 badatelských návštěv. Dalších 283 požadavků a dotazů na archiválie bylo pracovníky badatelní vyřízeno e-mailem nebo telefonicky.

Předarchivní péče o digitální data zřizovatele

V roce 2022 pokračovaly investice do dlouhodobé udržitelnosti digitálních dat vzniklých z produkce Zeměměřického úřadu nebo s jeho přispěním. V návaznosti na předcházející vybudování dvou geograficky oddělených úložišť byl pořízen i speciální software, který bude na úložiště nejen data ukládat, ale umožní i jejich rozšířený metadatový popis, validaci formátů, zajišťování vyhledávání podle různých parametrů včetně vyhledávání geodat nad mapou apod. Vše je vyvíjeno tak, aby postupy odpovídaly nejen potřebám jednotlivých odborů ZÚ, ale i přísné archivní péči o digitální archivní data současných i historických leteckých měřických snímků, Ortofota ČR, státního mapového díla a desítek dalších produkovaných datových sad.

Dostavba regálů

V souvislosti s přejímkami mapového operátu pozemkového katastru od katastrálních úřadů se podařilo uskutečnit rozsáhlou dostavbu kompaktních mapových i policových regálů v prostorách stávajících depozitářů. Díky tomu budeme schopni všechny nově přejaté mapy uložit, ovšem za cenu velkých a fyzicky náročných přesunů a reorganizace stávajícího materiálu v příštím roce.

Obr. 4 Depozitář ÚAZK s nově dostavěnými kompaktními regály pro uložení mapových sbírek

Výroční zpráva Zeměměřického úřadu je publikována na <https://www.cuzk.cz/Urady/Zememericky-urad/Zpravy-ZU/Vyrocní-zpravy-ZU-souhrne-informace.aspx>

Výroční zpráva ÚAZK je publikována na <https://www.cuzk.cz/Urady/Zememericky-urad/Dalsi-informace/UAZK/Prohlizeni-archivalii,-archivni-mapy.aspx>

V Praze v únoru 2023, opraveno a doplněno v březnu 2024

RNDr. Miroslav Kronus
ředitel ÚAZK
podepsáno elektronicky